

Hibru

Wen te nyumo raqe ire wute Juda kin Jisas nei rimbig ye ninde wuso kin, pudi wuti tughe ur nindiq kin te wute nei mamb segi. Juda kin ni nikin wand tuan te Hibru, pugri bu wute wand te rind ye ni Hibru ne puq mindiny. Te ningg di buk wen ni nyamb te Hibru.

Wute Jisas yambu mireng kin ni wute Hibru kin Jisas nei rimbig kin mai meny, pugri bu ni mune nikin yabe kin yumbo ur pene God nyamb rirang ningg. Te ningg di wuti nyumo raqe wen ur nindiq kin ni simbe nindiny te pugri ni yabe kin yumbo ur te si ei rire di Jisas ndene nei rundub. Jisas irine te beghi God nde rar pe tiqne pas kin ngim. Ni Jisas pughe gri God ningg wo nas kin te simbe nindiny di te yumbui nganye. Angelo, propet buagi, di Moses ni Jisas ane tiq segi.

Ni simbe nindiny te pugri wute lo nde nambu ris kin te ningg ni God nde rar pe tuquine ris segi. God ni beghi mai puaq nindug kin ngim te Jisas nde grine. Ni beghi prist mingg yumbui ni yumbui te ni yumbui, di ni pripri God nde si tuan pe opu nas.

God nikin wo nde gri simbe nand

¹ Yabe nganye God priprine beghi koku propet nde gri yumbo ur isis pe simbe nindim. ² Pudi muq ngeri pre ningg tumo kin ven nde puayi ni nikin wo nde gri beghi mune simbe nundug pre. Ni nde gri God qi di yumbo yumbo buagi yembe nindiny. Di otiwo ngeri pre kin tende puayi ni

ei yumbo yumbo buagi nateri ye te ningg God naip no pre. ³ Ni God ningg ti yumbui beghi nde quan nganye ti neri di ni kiyi God ni kin pugrine nganye nas. Nikin wand gre nganye kin tende pe ni yumbo yumbo buagi nat rise gre pu yeru. Ni wute yumbo ur brequ rind kin wand te puq nindiny yuwon pu ris kin yembe te pre nand, di ni nginy tu wam newo no God Gre Nganye Kin ninde si tuan pe nas. ⁴ God ni nikin nyamb yuwon nganye te nikin wo neng, angelo iri nyamb te kin neng segi. Ni nyamb te kin pugrine ni angelo nde quan yumbui.

Ni wo oyi angelo nde yumbui

⁵ Te pugri yabe chuqone pu rindi God angelo iri ningg nari, “Nu nge wo. Muq nge nu nuyi ningg kas pre.”

[Sng 2:7]

Ni angelo iri pugri puq nindig segi. O ni angelo iri ningg nari, “Nge ni kiyi ningg kas, di ni nge wo ningg nas.” Ni angelo iri ningg puq nand segi.

[2Sml 7:14]

⁶ Di God nikin wo kiseyu te tiqi nundog qi pe nati nandi ningg tumo tumo di ni mune nari, “Nge God, nge kari nge angelo buagi ni ei yumbui nyamb mirang.”

[Lo 32:43]

⁷ God angelo mingg pugri puq nand nari, “Nge angelo puq kem nyumurighi kin pugri, di nge yembe ye wute wase nyungu kin pugri.”

[Sng 104:4]

⁸ Pudi ni yabe chuqone wo ningg nari,

O God, nu king ningg kuas kin te pre tuqui segi,
 kuas kuas te kin kuas ye. Nu king ningg
 kuas di wute buagi nunde si nambu ris

kin tuquine nganye yeng kuany ye. ⁹ Nu yumbo ur tuquine kin te yawo kurany righe di God ningg lo dob reny kin yumbo ur te yambu kureny. Te ningg bu God, nu non God nu wel pe wuye naip di naip ko. Te ningg di nu quan nganye chumbuai ghand. Ni nu wam nganye nowi kuas di nimand aye nunde nambu mas. *[Sng 45:6-7]*

¹⁰ Di mune nari,

O Yumbui, nu yembe puate kui righe kin tende puayi qi yembe guduw, di nginy tu te nu non nde si pe yembe gudiny kin. ¹¹ Yumbo buagi ren pre ye, pudi nu kuas kuas te kin kuas ye. Yumbo ren chongo wuri rimb kin pugri wuri rimb ye. ¹² Wute chongo gure mawo kin pugri nu yumbo ren gure kuawo ye, di chongo wuri rimb kin ir mawo di aye urupui kin mare righe kin pugrine yumbo ren aye urupui rise ye. Pudi nu kuas kin pugrine ei kuas ye. Di nu kuas kin ngeri te pre tuqui segi. *[Sng 102:25-27]*

¹³⁻¹⁴ Angelo buagi ni ququ, God ni tiqi nundom mo ni ningg yembe mand ye. Ni yembe mand kin te wute God nate ruwi ningg nap ruso pu ris ye te ghav mindiny ye. Pudi angelo pughe ye te ningg God nari, “Nu nge nde si tuan pe ghas ruso ruso nge nu veri nu nyinge yi viyo kin komboiq woju ningg kawo mas”? *[Sng 110:1]*

Ni angelo iri pugri puq nindig segi nganye. Ni wo irine pugri puq nindig.

God beghi nitamu powi di yuwon pu pas kin te yumbui

¹ Pugri bu beghi wand nganye kin putungu ye te ei pat vise gre nganye te ei beghi wand nganye kin te si pare di aye pe po segi. ² Te pugri Moses ningg lo kin wand te yabe God angelo nde mim pe simbe nand kin te wand nganye, di wute buagi ni wand te kin pugrine puq men segi, wand te dob meny kin te, ni yumbo ur brequ mand ye te kin tuquine mai miraq pre. ³ Te kin pugrine muq God beghi nitamu powi di yuwon pu pas kin ngim yumbui nganye ire nuangu pre. Beghi te kin dob peny, tedi pughe gri ei beghi yumbo ur brequ kin mai piraq ningg pas kin te puaq bad? Asi Yumbui nikinne beghi nitamu powi di yuwon pu pas ye te kin ningg wand bir nawo. Wute ni ningg wand te mutungu kin te bei mand beghi buqod di nei bab wand te nganye. ⁴ Di tende puayine God mune nganye beghi bei nundug ningg yumbo ur yumbui kin wutene puq men tuqui segi kin isis yembe nindiny di ni yumbo ur gre kin isis yembe nindiny, di nikin nei namb kin pugrine Ququ Yuwon Ye ningg gre isis nengu. Tende pe ni bei nand ni ningg wand te nganye kin.

Jisas irine beghi nitamu powi kin

⁵ God ni qi urupui otiwo yembe nunduw puq nand kin te ni angelo nde si nambu nuaq yequ puq nand segi. Te qi muq beghi wand bad kin te. ⁶ Pudi God ningg wand rise kin buk opu ire pe wand pugri kin vise:

God, wute te pughe gib rimb ye ate nu ni nei gubiny di yeng kuany yuwon? Ni yumbui

segi, ni wutene. ⁷ Muq ven nde puayi ngeri puchne ni angelo nde nambu musoq kuawo ris. Pre nu ti di nyamb yumbui te king hat kin pugri kurany righe. ⁸ Di ni yumbui ningg kuawo ris di yumbo yumbo buagi ninde nambu kuawo ris. *[Sng 8:4-6]*

Wand te mari God yumbo yumbo buagi ninde nambu nawo ris kin te buqod di nei bab yumbo ninge nikinne yeru segi, yumbo yumbo buagi ni nde nambune yeru. Pudi muq beghi buqod yumbo buagi wute nde nambu yeru segine. ⁹ Pudi muq beghi Jisas buqoid kin ni te kin pugri segi. Asi God ni ngeri puchne angelo nde nambu musoq nowi nas ei God nikin nde nei pene wute yuwon nuany ye te ningg wute buagi nde nyamb pe nati ei nate ruwi. Ni yuqo niraq di nati pugri bu muq beghi buqod God ni ti di nyamb yumbui te king hat kin pugri nirang wughe.

¹⁰ God nine yumbo yumbo buagi kin puate di ni yumbo buagi yembe nindiny kin, nikin wo nganye buagi nitari newo no nginy tu wam ris ningg, ni nari Jisas ei yembe te kin nand. Pugri bu ni Jisas rar nuqoind nati, di ni yuqo te niraq ye te ningg God ni puq neng ni wute nateri kin yembe neng ye te kin yembe nand kin tuqui. God ni yumbo ur ren kin puq nen kin te yuwon nganye. ¹¹ Ni wute puq neny di ni God nde rar pe yuwon nganye ris. Di ni di wute ni puq neny yuwon nganye ris kin te ane ni buagi ane kiyi irine. Pugri bu Jisas ni kiqam puq nindiny kin minyuw nati segi. ¹² Te ni nari kin pugrine. Ni nari, “God, nge nu nyamb nge qam nde raqe gad ye. Nge wute buagi nu ningg nyamb pe rikur pu ris kin ninde

rar pe nu nyamb gidivi viyo.” *[Sng 22:22]*

¹³ Di mune pugri puq nand nari, “Nge God ndene ei nei gudub.” Di mune nari, “Nge ven nde kas, wo God nge negh kin ane pas.” *[Ais 8:17-18]*

¹⁴ Ni wo puq nindiny kin te ni som rise di yavi rise, pugri bu Jisas mune ni ris kin pugrine nas. Ni mune wuti kin pugrine nas di wute ane tuquine. Te pu ei ni nati kin tende ni wuti quayi nyumbueg puq neny riti kin gre rise ye te brequ nindig ningg. Wuti te Satan. ¹⁵ Wute riti ningg wune rimb kin te ningg ni Satan nde taq pu yeru yembe rind kin pugri ris. Ni nati kin puate te ni nati di wute te ngim bi nuany riyi ri yuwon pu ris. ¹⁶ Beghi nei bab Jisas ni angelo ghav nindim ningg pugri puq nen segi, ni Abraham ningg kuqo ghav nindiny ningg bu pugri puq nen. ¹⁷ Te ningg bu ni yumbo yumbo buagi pe ni kiqam ris kin pugrine nganye nas, te ei ni wute yawo nitony di ni God nari kin pugrine nganye prist mingg yumbui ni yumbui ningg nas di God ningg yembe te tuquine yembe nand. Te ei ni wute yumbo ur brequ rind di God umbo ker nuany yembe neny kin te puaq nand kin tuqui. ¹⁸ Te pugri ni nikinne Satan ni bub nuang kin tende puayi ni mai nare, pugri bu muq wute Satan bub nuany kin te ni ghav nindiny kin tuqui.

3

Jisas Moses nde yumbui

¹ Pugri bu, nge mand, God nungoqi ni ningg yembe wand ningg nupuqu wo pre kin di nungoqi mune God nitaqu wowi pre ye, nungoqi Jisas

ndene ei nei wi rundo. Jisas ni wuti God tiqi nundog beghi nitamu powi ye di ni wand yuwon ye beghi simbe bad kin te ningg ni prist mingg yumbui ni yumbui ningg nas. ² Ni God, wuti ni naip no kin te, ni ningg wand nutungu di ni nari kin pugrine puq nen kin te Moses asi God ningg wand nutungu di God nari kin pugrine God ningg wute God ningg baj kin pugri yuwonne nganye yeng nuany kin te ane tuquine. ³ Nungoqi nei wamb wuti baj yembe nindig kin te ni nyamb yumbui di bajne ni nyamb yumbui nganye segi. Te kin pugrine Jisas ni yuwon nganye bu God ni nyamb yumbui neng. Moses ni nyamb musoqne. ⁴ Baj buagi wute yembe mindiny, pudi God ni yumbo yumbo buagi yembe nindiny. ⁵ Moses ni God ningg yembe ye wuti kin pugri nas, God ningg wand nutungu di ni nari kin pugrine nikin wute ni baj kin pugri yeng nuany. Di God otiwo simbe nand ye te kin wand bir nawo. ⁶ Pudi Kraist ni wo kin pugri God nari kin pugrine nganye God ningg wute ni kin baj kin pugri yeng nuany. Beghi mune wune bab segi gre pu yembu di ni nandi beghi nitamu powi kin te ningg chumbuai ane ghimbi buag pu pas, tedi beghi ni ningg baj.

Beghi Jisas nei gheri piping segi kin

⁷ Beghi ni ningg baj pugri bu beghi Ququ Yuwon Ye ningg wand Buk Song pe vise kin ven ei nei bibiny. Ququ Yuwon Ye ni nari, Muq nungoqi God ni nari kin te wutungu, ⁸ tedi asi nungoqi nuqo puq ren kin pugri umbo tuq wamb wayequ. Ni asi ngawu gre rind di nge wand sange rindigh. Ni mong wuye

di nyumo segi ye pe yeru kin nginy tende ni nge tuqui ripi. ⁹ Tende puayi ni nge tuqui ripi di nge yembe rundogh ningg. Di ber 40-pela pu nge yumbo ur gad kin te ruqond, ¹⁰ te ningg bu nge wute tende puayi ris kin te umbo ker kuany di kari, “Wute ren ni pripri nei aye pe vise. Nge ni ngim kipiny wuso kin te si riraq.” ¹¹ Pugri bu nge umbo ker kawo di wand gre ye taq gab kari, “Ni nge kas yawotuan kin tende riya rindi tuqui segi nganye.” *[Sng 95:7-11]*

¹² Nge mand nungoqi yeng wawo yuwon, eti nungoqi kin iri ni yumbo ur brequ kin nei brequ ni nde nei pe bre di ni God nas nas te kin nas ye nei nimbig segi di dob neng. ¹³ Nginy manyi manyi nungoqi oyi oyi God ningg wand yuwon ye pe ghav wand te ei God nei wumbig kin nei yuwon ye te si ware segi. Nginy buagi te “Muqne,” pugri bu muq nungoqi oyi oyi ghav wand, eti nungoqi kin iri ni yumbo ur brequ kin nei brequ ni wandoqi rindig di ni nei quan nganye imb ruang di yumbo ur brequ nand. ¹⁴ Beghi asi Yumbui nei bibig urupuine beghi nei te quan nganye gre rind. Te kin pugrine ni nei bibig kin nei te gre rind pune rise rise ruso beghi ngeri te prene, tedi beghi buagi ane Kraist ningg kimand nganye. ¹⁵ Nge miningne simbe gad kin pugri:

Muq nungoqi God ni nari kin te wutungu, tedi asi nungoqi nuqo puq ren kin pugri umbo tuq wamb wayequ. Ni asi ngawu gre rind di God wand sange rindig. *[Sng 95:7-8]*

¹⁶ Wute tughe bu asi God ni nari kin rutungu pudi ni wand sange rindig? Te wute buagi asi Moses Isip pu nitari neyi ni kin wute te. ¹⁷ Di wute tughe ningg God umbo ker nawo rusu rusu ber 40-pela pu? Te wute Israel kin ni yumbo ur brequ rind di ni mong wuye di nyumo segi ye pe riti kin wute te. ¹⁸ God wute tughe ningg umbo ker nawo di wand gre ye taq namb nari ni God nas yawotuan kin tende rir rusu tuqui segi? Te wute ni wand rutungu segi kin te. ¹⁹ Muq beghi buqod ni God nei rimbis segi, pugri bu ni qi God nitari no di ris yawotuan kin tende rir rusu kin tuqui segi.

4

God ningg wute ris yawotuan kin wand

¹ Asi God ni wand te kin taq namb nari beghi segine ni ningg yawotuan kin tiqe pe par po ye. Di wand te kin muq visene, pugri bu muq beghi yeng pawo yuwon, eti nungoqi kin iri ni yawotuan kin tiqe pe nar no segi. Muq beghi te ningg ei wune bab. ² Te pugri ni God wute ghav nindiny di yuwon pu ris kin wand yuwon ye rutungu kin pugrine muq beghi nde mune bir mawo putungu pre. Pudi wand te ni ghav rindim segi, te pugri ni mutungu pudi nei pe mawo vis di mari te nganye puq mand segi. ³ Te pugri beghi wute wand te putungu di nganyene puq bad kin te beghi pas yawotuan kin tende par po pre. Te God nari kin ane tuquine. Ni nari, “Pugri bu nge ker kawo di wand gre ye taq gab kari, ‘Ni nge ningg yawotuan

kin tiqe pe riya rindi tuqui segi nganye’.” *[Sng 95:11]*

Ni qi puate neq wughe di rindi rindi yembe omo nawo pre, pudi ni wand ven puq nand. ⁴ God ningg wand rise kin buk opu ire pe ni yembe nand ruso nginy ⁷ te ningg di ni nas yawotuan kin wand pugri puq nand nari, “God ni nikin yembe buagi yembe nand nand ruso nginy ⁷ te ningg ni nas yawotuan.” *[Stt 2:2]*

⁵ Di wand te kinne mune simbe nand. Ni nari, “Ni nge kas yawotuan kin tende riya rindi tuqui segi nganye.”

⁶ Pugri bu muq wute ninge segine God nas yawotuan kin tende rir ruso ye wand te kin muq visene. Pudi wute asine God ni wute ghav nindiny kin wand yuwon ye bir mawo rutungu pre kin ni God nas yawotuan kin tende rir ruso segi. Ni rir ruso segi ye te pugri, ni God ningg wand yuwon ye rutungu pudi wand te dob reny. ⁷ Pugri bu God nginy aye naip no di nginy te “Muq” puq nindig. Ber nganye buagi ruso pre dobu ni nginy nen ningg Devit nde gri simbe nand. Te wand God ningg buk pe rise kin mining simbe gad kin te. Wand taq ren, “Muq nungoqi God ni nari kin te wutungu, tedi nungoqi umbo tuq wamb wayequ.” *[Sng 95:7-8]*

⁸ Te pugri asi Josua wute nitari no kin tende ni ruso God nas yawotuan kin tende rir ruso, tedi God dobu pu nginy aye ningg wand nand segi. ⁹ Pugri bu beghi nei bab yawotuan kin te risene. God ningg wute ni God nas yawotuan kin pugrine yawotuan kin nginy te Sabat kin nginy kin pugri ni ghimbi nuany. ¹⁰ Te pugri God ni

yembe te yembe nand nand di nas yawotuan. Te kin pugrine wuti iri ni yawotuan kin tende nar no kin te mune nikin yembe nand nand di nas yawotuan. ¹¹ Pugri bu beghi yawotuan kin tende par po di God ane pas yawotuan ye te ningg ei quan nganye buid pap. Te ei beghi kin iri ni asi God ningg wand dob reny di rir ruso segi kin pugri God ningg wand dob neny di ir naghe segi.

¹² Te pugri God ningg wand ni gre quan nganye rise di ni waghine vise segi. Wand te quan nganye yeng vind. Ni yeng vind kin mame bidi dobui opu opune sawo rise kin ane tuqui segi, ni quan nganye yeng vind. Ni wute pend ruwo mingi nganye rir ruso di ruso wute nikin ququ di nei ane dung kin tende pend. Di rir ruso ngape mboq di ngape pon ane dung kin tende pend. Ni wute nei di umbo pe yumbo pughe kin yawo kureny kin nei te rundony di ir ruany ye. ¹³ Yumbo yumbo buagi qi pe kin God nde rar pe suqo pu rise segi. Yumbo buagi raqene rise di ninde rar pene rise. Wuti tende ei beghi bon yumbo ur te simbe bad ye.

Jisas ni prist mingg yumbui ni yumbui ningg nas

¹⁴ Pugri bu beghi prist mingg yumbui nde quan nganye yumbui kin iri nginy tu wam newo no pre. Te Jisas God ningg wo. Pugri bu beghi ni nei bibig kin nei wute aye simbe bidiny kin te pat vise gre. ¹⁵ Te pugri beghi prist mingg yumbui ni yumbui nen ni prist mingg yumbui ninge wute yumbo ur brequ rind ningg nei rimb ye nei te mundony tuqui segi ye te kin pugri segi, ni wute nei nundony di yawo nitony ye. Satan

beghi yumbo ur brequ bad ningg bub nuangu kin yumbo ur buagi ren ni nde mune rindi prene ye. Satan ni bub nuang pudi ni yumbo ur brequ nand segi. ¹⁶ Pugri bu wune bab wayequ, beghi God nde sia king pe tumo bodo ei ni nikin nde nei pene beghi yuwon nuangu. Di beghi mai buqod kin tende puayi ni wute yawo nitony kin di nikin nde nei pene wute yuwon nuany kin tende pe beghi ghav nundug.

5

¹ Prist mingg yumbui ni yumbui buagi ni wutene di God gri nawo yemu di si numbom ni ei wute nde nyamb pe ni ningg yembe mand ye. Ni wute nde nyamb pe God yumbo meng di wute yumbo ur brequ rind ye te ningg umo mambui God meng ye. ² Ni mune buid map segi bu yumbo ur brequ mand ye, pugri bu ni wute aye nei rimb segi di yumbo ur brequ rind kin te ker muany segi waghi mindiny. ³ Ni nikinne mune buid map tuqui segi ye, pugri bu ni wute yumbo ur brequ rind ye te ninggne umo mambui God meng segi, ni nikin yumbo ur brequ te ningg anene ei umo mambui God meng.

⁴ Wuti prist mingg yumbui ni yumbui ningg nas kin ni nyamb yumbui nateri, pudi nikin grine nyamb yumbui te nateri segi, God gri ei ni ngam nirang di nyamb yumbui neng. Te Aron kin pugrine, asi God ni naip no di prist mingg yumbui ni yumbui ningg nas kin pugrine. ⁵ Te kin pugrine Kraist ni prist mingg yumbui ni yumbui ningg nas kin nyamb yumbui ven nikinne natevi segi, pudi

God ni naip no di simbe nindig nari, “Nu nge wo. Muq nge nu nuyi ningg kas pre.” *[Sng 2:7]*

⁶ Di God ningg wand rise kin buk opu ire pe ni nari, “Nu Melkisedek nas kin pugrine nganye prist ningg ghas ghas te kin ghas ye.” *[Sng 110:4]*

⁷ Jisas qi pe nas kin tende puayi ni God, wuti ni ngamo pe pu mune neti nowi ye tuqui kin te, temi wand ningg di yumbo pughe kin ningg pengu nindig ningg ni quan kumone nari di ngam giji wuye rar pe ritiri ri ni pengu nindig. Ni nikin nyamb ni vighe viso di ni nei God ndene ni vindo ye, pugri bu ni nari kin te God nutungu. ⁸ Piyi ni God ningg wo pudi ni yuqo niraq kin tende ni pughe gri ei God ningg wand nutungu di te kin pugrine puq nen ye te kin nei natevi. ⁹ Di te ningg ni tuquine nganye nas, pugri bu ni wute ni wand rutungu kin te nate ruwi yuwon pu ris ris te kin ris ye te kin puate. ¹⁰ Di God ni naip no prist mingg yumbui ni yumbui ningg nas, ni Melkisedek kin pugrine nas.

Wute ir maghe God dob meng kin wu wand

¹¹ Beghi yumbo ren kin ningg wand bad kin wand nganye buagi rise, pudi nungoqi wand wutungu di brequne nei wumbiny segi ye, pugri bu beghi te kin puate simbe buduq kin yembe yumbui. ¹² Nungoqi yabene Jisas nei wumbig pre ye, muq ven nde puayi di nungoqi ei wute aye God ningg wand ningg wawo maghe ye pu bu segi. Nungoqi oyi God ningg wand nganye kin ye ruwo ye buagi te ningg munene muauq waghe. Te nungoqi minyne waq kin pugri. Miny

si wuraq di mir gre kin we segine. ¹³ Wute miny maq maqne kin te ni wone, ni nei misiv segine. Ni yumbo ur tuquine kin te oghine nei mimbiny tuqui segine. ¹⁴ Mir gre kin te wute quayi kin te. Wute te nikinne nei matevi di nikin nei tuqui map di yumbo oghi kin di brequ kin nei mamb pre ye te.

6

¹ Pugri bu beghi wokuandi kin pugri pas di Kraist ningg wand puate mi vighe di bei mundug kin te ninggne pas wayequ. Te si pare di quayi kin nei misiv ye wand matevi ye te ei patevi. Beghi wand ye viwo kin te ninggne pas kin te beghi baj yuwodne pi righe righe pudi baj nganye yembe bidig segi te kin wayequ. Te pugri beghi Jisas nde dobu paru ye puate pi righe kin tende beghi wand ren putungu: Beghi pati ye yumbo ur brequ te si pare, di God nei bibig, ² di wuye mupumu kin, di wute si mem kuyo kin, di wute mati kin mune mes mewo ye, di otiwo God wute ir nawo di ris ris te kin ris ye ninge nginy tu wam ris di ninge wase pe ris. Wand ren ye ruwo kin. Beghi ren kin muq si pare. ³ Muq God ni ngiq nand tedi beghi pugri puq pen, beghi quayi kin nei misiv ye wand matevi ye te ningg wand bad.

⁴ Pughe gri ei wute Yumbui nei mimbig ye ir maghe kin mune mitami Yumbui nde mandi? Te pugri ni God ningg wand mutungu di nei mamb pre. Di wam kin yumbo tuqui map muqond pre, di Ququ Yuwon Ye meti nowi pre. ⁵ Di ni nei mamb God ningg wand te yuwon, di ni ngeri otiwo wundi ye nikin gre muqond pre, ⁶ muq ni

Yumbui dob meng di te ningg ir maghe. Wute te kin mune mitami Yumbui nde mandi di nei mare mitinde tuqui segi. Te pugri ni God ningg wo mune nyumo pe qungu mi nati kin pugri. Ni nyumo pe qungu mi nati ei wute ni pereirindig di minyuw reng ningg.

⁷ Qi pughe ye wuye wundi di taqi wughe di wute mir mi righe di mir wute te ghav rindiny kin yuwon ruwi kin qi te God yuwon nuaw. ⁸ Pudi qi nyungo di sare quat kin ruwi kin qi te brequ. Tumo di God ni qi te brequ nunduw ye. Yumbo yumbo pre kin tende puayi di qi te wase nimbiq omo wuso ye.

⁹ Mand nge yawo kirauq righe ye, piyi beghi wand ven kin bad pudi beghi nei bab nungoqi mai wen kin wundoq segi ye. God nungoqi yuwon nuauq nitaqu wowi di yuwon pu was ye. ¹⁰ Te pugri God ni yumbo buagi tuquine puq nen ye. Nungoqi asi God ningg wute aye te ghav wundiny di muq ghav wundiny wundinyne kin te, di nungoqi yembe aye puq wen kin te nungoqi bei wand nungoqi God yawo wurang righe. God ni nungoqi yembe yuwon ye te kin nei gheri nipiny tuqui segi. ¹¹ Beghi nei yumbui te nungoqi non non yumbo ur ren ne ei puq wen wen ruso ruso yumbo yumbo pre kin ngeri te rindi. Te ei yumbo nungoqi ghimbi wany pu was kin te nganyene puq ren. ¹² Te ei nungoqi si yavi wati segi. Beghi nei bab kin nungoqi wute Jisas nei rimbig di ni Jisas nei rimbig kin te pugrine rise ye te ningg ni God nari kin yumbo te riteri ye, nungoqi te kin pugri ei was.

God nari kin yumbo te nganyene puq ren ye

¹³ Asi God Abraham nde wand ire taq namb di wuti iri nyamb nirang ei wand te gre neny ningg pudi wuti iri ninde yumbui kin te nas segi. Pugri bu ni nikin nde nyamb pene wand te gre neny. ¹⁴ Ni nari, “Nge nganyene nganye nu simbe guduw, nge nu yuwon kuaw di nuqo nganye buagi kew ye.” *[Stt 22:17]*

¹⁵ Di Abraham ni waghine God nari kin te ghimbi nuany pu nas, bu God ni simbe nindig kin yumbo te nateri.

¹⁶ Wute pripri ni wand ire mand muq wand te gre meny ningg di ni wuti iri ni nde yumbui kin te ei nyamb mirang di ni wand te gre meny ye. Te ei wute aye ni mutungu di mari te nganye, di ni wand kumo mand segi. ¹⁷ God ni wute ni nari kin yumbo te materi ye bei nindim ei ni nei mamb ni nganyene nand, ni mune nei aye namb segi ye. Ni te kin rage nindim ningg nari pugri bu ni wand te gre neny. ¹⁸ Yumbo teri ren: wand taq namb, di wand gre neny. Te ni wandoqi nand segi ye, di mune nei aye kin namb segi ye. Pugri bu beghi wutamu wu pase God nde badi ei yuwon pu pas ningg pari kin te wand tevi ven beghi gre rengu di beghi God yumbo nengu puq nand ye te ghimbi puany kin nei te pat vise gre. ¹⁹ God ni nari kin yumbo te nei pe pawo ris di ghimbi puany pu pas kin nei te umbo pe at anka gherim pe memeri naghe di quan nganye naghe no ye te kin pugri. Beghi yumbo te pateri ningg ghimbi puany kin nei ven quan nganye vir viso chongo God ningg baj kin dodu pe qungu muaw pu yequ kin tende vir viso di viso sunyi quan nganye uny

kin pe tende vise. ²⁰ Jisas ni beghi ngim nuangu ningg ye nawo sunyi quan nganye uny kin tende nar no. Ni prist mingg yumbui ni yumbui ningg nas pre, ni Melkisedek nas kin pugrine nganye nas di nas nas te kin nas ye.

7

Melkisedek God nde prist yembe nand

¹ Te pugri wuti nen Melkisedek ni Salem kin king di ni God Wam Nganye Kin ni ningg prist. Abraham ni yeng pe mo king ninge mi mati pre pu mune mandi mandi ngimi Melkisedek nandi ni nuqoind. Di Melkisedek God pengu nindig ei God Abraham yuwon nuang. ² Di Abraham yumbo yumbo yeng pe pu nare nandi kin te bir nawo bid 10-pela pu di bid ire Melkisedek neng. Nyamb Melkisedek ni puate taq, “Yumbo ur tuquine kin king.” Di ni Salem kin king pugri bu nyamb ven kin puate aye te “Umbo yuwon kin king.” ³ Ni kiyi kumo di kuqo ris kin wand ninge rise buqod segi. Ni kumo wuri wundi kin wand rise buqod segi, di ni nati kin wand rise buqod segi. Ni God ningg wo kin pugrine nas di ni prist ningg nas kin te pre segi ye.

⁴ Nungoqi nei wamb ni yumbui pughe gri kin. Te pugri Abraham beghi koku ngawu kin nganye te ni mune nikin yumbo yumbo yeng pe pu nare nandi kin te bir nawo bid 10-pela pu di bid ire ni neng. ⁵ Muq Livai ningg kuqo prist ningg mas kin ven nde lo wuri wute yumbo yumbo materi kin te ei bir mawo bid 10-pela pu di bid ire ni materi. Te wute Israel kin. Piyi ni nikin wutene di ni mune

Abraham ningg kuqone. ⁶ Wuti nen Melkisedek ni Livai ningg kuqo segi, pudi ni Abraham ningg yumbo buagi kin bid ire nateri. Di ni God ane wand ei God Abraham wuti God ni nde wand taq namb kin te yuwon nuang. ⁷ Wute buagi nei rimb wuti yumbui puq mindig kin te ni ei wuti nyamb segi kin te si neng kuyo. ⁸ Livai ningg wute tit pe kin prist ni wute nikin yumbo yumbo bir mawo bid 10-pela pu di ni bid ire materi ye, pudi ni otiwo mati kin tuqui. Pudi Melkisedek Abraham ningg yumbo buagi kin bid ire nateri kin te, God ningg wand rise kin buk wuri ni nas ye. ⁹⁻¹⁰ Di yumbo aye te, Livai ningg kuqo ni dobune prist ningg mas, di ni wute buagi mingg yumbo kin bid ire te materi. Pudi ni nikinne mune ni yumbo bid 10-pela kin bid ire Melkisedek meng. Te kin te Abraham ni yumbo te Melkisedek bid ire neng kin te ni anene meng kin pugri. Te pugri Abraham ningg kuqo buagi ni asine ninde ghimbi pe mase pre dobu di ni mas.

Jisas Melkisedek kin pugri

¹¹ Livai ningg wute tit ni prist ningg mas di lo ni nde gri Israel kin wute nde rindi. Pudi prist te mingg lo pe wute ghav rindiny yuwon ris tuqui segi. Ni ghav rindiny yuwon ris tedi pughe kin ningg God otiwo prist aye nas ningg nari? Te prist te Melkisedek temi tuquine kin ei nas, ni Aron kin pugri segi. ¹² Te pugri otiwo prist aye mas tedi lo mune pugrine aye ei rise ye. ¹³ Beghi Yumbui, wuti te God nari ni prist ningg nowi nas puq nand kin te, ni wute tit aye kin. Wute aye ni ningg wute tit pe kin iri asi alta pe yenu prist yembe nand

segine. ¹⁴ Te pugri beghi nei bab beghi Yumbui nen ni Juda ningg wute tit pe kin. Asi Moses ni prist ningg wand nand kin tende puayi ni wute tit wen nyamb niraw segi. ¹⁵ Di beghi muq simbe bad kin wand ven muq quan nganye raqe viso. Wuti aye Melkisedek kin pugri prist ningg nas pre. ¹⁶ Ni Livai mingg lo puq wund kin tende pe prist ningg nas segi, ni wute mati segi mas mas te kin mas ye te kin gre pe prist ningg nas. ¹⁷ Te pugri God ningg wand rise kin buk ni raqe wund wuri, “Nu Melkisedek nas kin pugrine nganye prist ningg ghas ghas te kin ghas ye.” *[Sng 110:4]*

¹⁸ Yabe kin lo ni gre segi di wute ghav rindiny tuqui segi, pugri bu God ni lo te puaq nand. ¹⁹ Te pugri lo ni wute ghav rindiny di God nde rar pe tuquine yeru ye tuqui segi. Pudi muq God beghi ngim aye quan nganye yuwon kin te nupung wuso pre. Tende gri di beghi God nde tumo bodo.

²⁰ Di God Jisas prist ningg nowi nas kin ni segine nowi nas segi, ni wand taq namb di wand te gre neny pre. Asi kin prist ni pugri segi, God ni wand taq namb di wand te gre neny pre muq ni prist ningg nawo mas segi. ²¹ Pudi Jisas God nikinne wand gre ye taq namb pu bu ni prist ningg nas. God ningg wand rise kin buk pe God ni simbe nindig nari, “Nu prist ningg ghas ghas te kin ghas ye. Yumbui ni wand te gre neny pre, ni mune nei nare nitinde segi ye.” ²² Beghi nei bab God wand ven taq namb di gre neny pre, pugri bu Jisas nde gri God wand urupui taq namb kin te quan nganye yuwon. Asi God Moses nde gri wand taq namb kin te ane tuqui segi.

²³ Di yumbo aye te prist asi kin ni mati di ni prist yembe te si mare rise ye, pugri bu ni quan mas pu ei. ²⁴ Pudi Jisas ni nati segi nas nas te kin nas ye. Pugri bu ni prist ningg yembe nat rise kin te pre di wuti aye ni sunyi nitanguri tuqui segi, ni te kin nas ye. ²⁵ Pugri bu muq pu ruso otiwo wute ni nde gri God nde tumo rindi kin te nate ruwi yuwon pu ris ris te kin ris ye. Te pugri ni nati segi nas nas te kin nas di ni gri wute nde nyamb pe God ane wand.

²⁶ Prist mingg yumbui ni yumbui nen kin ni beghi yumbo buagi ghav nundug kin tuqui nganye. Ni God nari kin pugrine nas ye, ni unje nap kin wand ire ninde vise segi. God nde rar pe ni yuwon nganye nas. God ni neti nowi di nginy tu wam wute yumbo ur brequ mand ye ninde wonji nganye nowi nas. ²⁷ Ni prist mingg yumbui ni yumbui aye te kin pugri segi. Ni nginy manyi manyi umo nambui God neng segi. Ni nikin yumbo ur brequ nand ye te ningg umo nambui God neng pre, dobu muq di wute yumbo ur brequ rind ye te ningg mune umo nambui God neng segi. Ni wute yumbo ur brequ rind ye te ningg nikin ghimbi oyi umo kin pugri God neng. Di nginy manyi manyi puq nen segi, ni puq nen ire simbene nand. ²⁸ Te pugri Moses ningg lo wuri kin pugri puq men di wute prist mingg yumbui ni yumbui ningg map mo kin prist te ni gre tuqui segi di yuwon nganye segi. Pudi God Moses lo neng pre dobu wand aye taq namb kin wand te ningg ni nikin wo prist mingg yumbui ni yumbui ningg naip no. Prist te ni musoq unje nap segi ni quan nganye yuwon di ni te kin pugrine nas nas

te kin nas ye.

8

Jisas beghi prist mingg yumbui ni yumbui

¹ Beghi wand bad kin wand puate nganye taq ven: Beghi prist mingg yumbui ni yumbui te kin iri nas pre. Ni nginy tu wam newo no God Gre Nganye Kin ni ningg sia king nde si tuan pe opu nas. ² Muq beghi prist mingg yumbui ni yumbui nen nginy tu wam newo no di sunyi quan nganye uny kin pe tende te God ningg sel baj nganye tende prist yembe nand. Prist asi kin ni baj wute gri yembe mindiny kin tende yembe mand. Pudi beghi prist nen ni baj Yumbui nikin yembe nindiny kin tende prist yembe nand.

³ Te pugri prist mingg yumbui ni yumbui buagi ni yumbo God meng di umo mambui God meng ye te ningg bu si numbom. Pugri bu beghi prist mingg yumbui ni yumbui nen mune pugrine ei puq nen, ni yumbo God neng kin te rise. ⁴ Ni qi pene nas tedi ni prist ningg nas tuqui segi. Te pugri qi pe ven nde prist mir di yumbo isis lo wuri kin pugrine God meng kin te mas pre. ⁵ Ni sunyi uny kin tende yembe mand. Sunyi ni yembe mand kin te yumbo nginy tu wam rise ye te kin yumbo ur di te kin ququne. Beghi te kin nei bab kin te pugri Moses ni God ningg sel baj yembe nunduw ningg di God ni simbe nindig nari, “Nei ghamb yuwon eti nu kin grine yembe nduw. Nge baj te kin ququ rand pe munde bei guduw ye te kin pugrine ei yembe nduw.” *[Kis 25:40]*

⁶ Pudi muq God Jisas naip no di ni prist ningg nas. Jisas prist mingg yumbui ni yumbui ningg yembe nat rise kin te quan nganye yumbui. Prist mingg yumbui aye te ane tuqui segi. Te kin pugrine God ni wand urupui taq namb di Jisas ni wand te kin mingi wuti kin nas kin wand te God asi Moses nde gri wand taq namb kin te ane tuqui segi, muq urupui kin te quan nganye yuwon. Te pugri yumbo ni wand urupui taq namb kin tende nengu puq nand kin te wand asi taq namb kin tende nengu puq nand kin te ane tuqui segi, muq kin te quan nganye yuwon.

⁷ Te pugri wand asi taq namb kin te yuwon nganye segi, pugri bu ni wand aye taq namb. ⁸ Pudi God nikin wute unje rip kin te nuqond di nari, “Yumbui nari, ‘Nge wute Israel kin di Juda kin wute tit nde wand urupui taq gab kin ngeri te rindi. ⁹ Wand te asi nge ni kuqo si kitiny rise di kitari Isip mingg qi si riraq di ruso kin tende puayi ni kuqo nde wand taq gab kin te ane tuqui segi. Ni nge ane wand taq bab kin pugrine puq ren segi, pugri bu nge ni dob keny. ¹⁰ Pudi muq nge wand urupui taq gab kin taq wand ren ei nge ning wute Israel nde taq gab. Nge Yumbui nge kari, Nge nge ningg lo ni nde nei pe ei kawo ris, di ni nde umbo pe ur gad. Di nge ni ningg God ningg kas di ni nge ningg wute ningg ris’.

¹¹ Tende puayi di wuti iri ni nikin kimand o yavi ire mune nge ningg simbe nindiny nari, ‘Yumbui ei nei wumbig,’ ni puq nand segi ye. Te pugri tende puayi di wute buagi ni nei rimb pre. Wute nyamb kin pe pu ruso wute nyamb segi kin ni buagi ane nei rimb pre. ¹² Nge ni yumbo ur brequ

rind kin wand te puaq gidiny di wand te mune nei gibiny segi.” *[Jer 31:31-34]*

¹³ God ni wand urupui taq namb kin te ningg wand pugri kin nand, pugri bu beghi te kin buqod di nei bab ni wand asi kin te wuri vimb pre. Yumbo wuri rimb di ting rind kin te rise brequ di prene.

9

God yumbui nyamb mirang kin baj qi pe kin

¹ God ni asi Moses ane wand taq mamb kin wand pe God yumbui nyamb mirang kin lo rise di God yumbui nyamb mirang kin sunyi wute gri yembe mindiny kin vise. ² Sunyi te sel pe God ningg baj ire yembe mindiny kin. Baj sunyi ye wuwo yequ kin tende lam mawo ris kin yumbo yenu, di tebol di bret prist God meng kin tende mawo ris. Sunyi wen ni sunyi uny kin puq munduw. ³ Tende dobu sunyi aye yequ, di ni chongo aye dodi pe qungu muaw, sunyi te sunyi quan nganye uny kin puq munduw. ⁴ Sunyi tende yumbo tuqo yuwon ye wase mande kin alta gol pe yembe munduw kin tende yequ. Di God ningg lo rise kin bokis gol pe imb mipiq kin tende wus. Di bokis wabe tende kap ire gol pe yembe munduw kin tende wus di mir ire mana puq munduw kin tende mawo righe, di Aron ningg botu muap muap nase kin tende nase, di God Moses ane wand taq mamb kin lo rise kin wet puayi temi bokis pe tende mase. ⁵ Bokis wam tende angelo temi cherubim puq mindim ye ni ququ tende yembe mindim pu yemu. Ni tende yemu kin te

God ti nganye kin ni tende nas kin pugri. Angelo te ni nimbraqe mindiri riwo di bokis rar buag miraq. Bokis rar pe tende God ni wute yawo nitony di ni yumbo ur brequ te ningg ker nuany di yembe neny kin te puaq nand. Pudi muq beghi yumbo yumbo buagi ren otinde simbe bad kin tuqui segi.

⁶ Yumbo yumbo buagi pugri yembe mindiny pre pu rise muq prist nginy manyi manyi sunyi ire ye wuwo rar ngimi yequ kin tende mar mo di nikin yembe mand. ⁷ Pudi prist mingg yumbui ni yumbui ni irine ei sunyi ire wur wunde yequ ye tende nar no. Di ber ire ningg ni sunyi tende nar no ire simbene nand di pre. Di ni yavi segine nar no segi, ni yavi nikin yumbo ur brequ nand ye te ningg di wute nei rimb segi yumbo ur brequ rind ye te ningg God neng kin nare ei nar no. ⁸ Ququ Yuwon Ye ni beghi yumbo ur ren kin pe bei nundug, beghi sunyi quan nganye uny kin tende par po kin ngim bi segine. Te pugri dabo kin imb te wusene. ⁹ Yumbo yumbo buagi ren muq kin yumbo ur tene bu bei rind. Te pugri ni yumbo God meng kin di umo mambui God meng kin te ningg wute God yumbui nyamb mirang kin te puq rem di ni umbo pe yuwon nganye mas kin te nei mamb tuqui segi. ¹⁰ Yumbo ur ren ni mir di wuye di wute puqum segi yuwon pu ris kin yumbo ur te ninggne wand rind. Lo ren ni ghimbi dabo kin ninggne simbe rind. God ni lo ren ni rindi ei wute buagi lo ren kin pugrine puq ren ren ruso otiwo God ni ris kin yumbo ur te sabi nindiny.

Kraist ningg yavi

¹¹ Kraist ni yumbo yumbo yuwon kin ren rise pre ye te ningg ni prist mingg yumbui ni yumbui kin pugri nandi pre. Ni nandi ye te ni God ningg baj quan nganye gre di yuwon nganye kin tende nar no. God ningg baj te wute gri yembe munduw segi, te pugri baj te ni qi wen God yembe nunduw ye te kin cham segi. ¹² Kraist ni sunyi quan nganye uny kin pe tende nar no ire simbene nand di prene. Ni sunyi quan nganye uny kin tende nar no kin ni meme di kau wo yavi nare nar no God neng segi, ni nikin yavi niraq nar no. Ni nikin yavi tende beghi yumbo ur brequ pe pu wong nundumu di yuwon pu pas pas te kin pas ye. ¹³ Te pugri yabe kin yumbo ur pe prist ni meme di kau quayi ningg yavi di kau nyumbueg wo wase mindaq nimbiq kin nyaqi wute yumbo ur brequ rind di puqum rimb kin te puraq mindiny di ni yumbo ur brequ dabo gri kin te puaq di yuwon ris kin tuqui. ¹⁴ Pugri bu Kraist ni yumbo ur brequ kin wand ire ni nde vise segi pudi Ququ nas nas te kin nas ye ni ningg gre pe beghi yumbo ur brequ pati kin tuqui ye yembe bidiny di puqum bab ye te ningg nikin yavi quan nganye yuwon kin oyi mir kin pugri God neng di beghi puqum umbo pe kin te puaq nundug di yuwon nganye pas. Di ni puq nengu di beghi umbo pe nei bab beghi yuwon nganye pas. Te ei beghi God nas nas te kin nas ye ni ningg yembe ye ningg pas.

¹⁵ Puate taq ven ningg bu Kraist ni God wand urupui taq namb ye te kin mingi wuti ningg nas. Te ei wute God ngam nirany pre kin te yuwon nuany di yuwon pu ris ris te kin ris puq nand kin

te riteri. Yumbo ren kin muq puq ren kin tuqui. Te pugri wute God asi wand taq namb kin tende nambune ris kin tende puayi ni yumbo ur brequ rind kin te ningg muq ni nati di ni wong nand pre di muq ni ir pu ris.

¹⁶ Wuti iri ni nyumo raqe ire ur nindiq pu wuse muq ni nati, nyumo raqe te ni nati di wute ninge ni yumbo mitangri kin yumbo te ur nand pu rise. Ni te kin ur nand pre, pudi wute ninge ni yumbo te prine mitangri segine ei ruso ruso otiwo ni bei mand wuti nyumo raqe ur nindiq kin te nganyene nati pre. ¹⁷ Te pugri wuti nyumo raqe ur nindiq kin ni nati segine tedi nyumo raqe te gre segi. Ni nasne tedi wuti iri nyumo raqe tende pe ni ningg yumbo materi puq nand kin te nateri tuqui segine. ¹⁸ Te ningg bu ni wand asi taq namb kin te mune yavi pene bu yuwon. ¹⁹ Te pugri Moses ni lo kin wand lo buk pe rise kin te ni wute buagi nde simbe nand pre dobu kau wo kin yavi di meme kin yavi wuye ane nateri, di nyumo hisop muange pe sipsip iny ambo kin taq nimbiq pre yavi pe neq wughe nitaqwi di God ningg lo rise kin buk pe puraq nindiq di wute buagi nde puraq nindiq. ²⁰ Di ni nari, “Yavi wen God ni wand taq namb di nari nungoqi wand te ei wat rise di te kin pugrine puq wen ye wand te gre weny kin.” *[Kis 24:8]*

²¹ Te kin pugrine Moses yavi te God ningg sel baj te puraq nunduw di God yumbui nyamb mirang kin yumbo buagi sel baj wabe tende yeru kin te ane puraq nindiny. ²² Te pugri lo wuri, yavi pene ei yumbo yumbo buagi puqum puaq kin tuqui, yavi groq wi segi tedi wute yumbo ur brequ mand

kin te puaq segi.

²³ Ni umo mambui God meng kin tende pe di yumbo te puqum puaq ye tuqui. Yumbo ren te yumbo yumbo buagi nginy tu wam rise ye te kin ququne. Di yumbo nganye wam kin te ningg ni yumbo mune nganye yuwon kin ei neng ye. ²⁴ Te pugri Kraist sunyi uny kin nganye wam kin ququne wute si pe yembe munduw kin tende nar no segi, ni nginy tu wam newo no. Muq ni beghi ghav nundug ningg God nde rar pe nas. ²⁵ Muq ni mune nginy tu wam newo no di nikin ghimbi munene God neng segi, ni mune mune puq nen segi. Ni prist mingg yumbui ni yumbui aye te nikin yavi mare segi yumbo aye kin yavi mare ber ire ire sunyi quan nganye uny kin tende mar mo kin pugri segi. ²⁶ Te pugri tedi Kraist priprine God qi yembe nunduw kin tende puayi pune ei yuqo niraq niraq rindi muq. Pudi segi, muq ngeri pre yamb tumo kin ven nde puayi ni nandi ire simbene nand di prene. Ni umo nambui God neng kin pugri beghi ningg nati di te ningg ni yumbo ur brequ kin gre te kring nap ruso pre. ²⁷ God nari di wute buagi riti ire simbene rind, di dobu ni God nde rar pe yeru di God ni ir nawo ye. ²⁸ Te kin pugrine Kraist wute nganye buagi yumbo ur brequ rind kin wand ni nde rise kin te puaq nindiny ningg nati ire simbene nand. Otiwo di mune nandi ye, pudi mune yumbo ur brequ puaq nand ningg nandi segi. Ni nandi kin te wute ni ghimbi ruang pu ris kin te nate ruwi yuwon pu ris ningg ei nandi.

10

Kraist ni God mir nuang kin pugri nati ire simbene nand

¹ Lo te yumbo yuwon kin otiwo Kraist beghi nde puq nen ye te kin ququne. Ni yumbo nganye kin nginy tu wam rise ye te kin segi. Te ningg bu ni umo ire tene priprine ber manyi manyi mambui God meng kin te ningg ni wute God nde mondo di ni yumbui nyamb mirang kin te ghav rindim God nde rar pe yuwon nganye mas kin tuqui segi.

² Ni tuqui tedi ni mir wase mande God meng kin yumbo ur te mune prene. Te pugri lo ni wute God yumbui nyamb mirang kin te puq wem di ni yumbo ur brequ mand kin wand ni nde vise kin te puaq di yuwon nganye mas, di ni yumbo ur brequ mand kin te ningg umbo yuqo mati segi. Pudi ni puq wen tuqui segi. ³ Pudi ni ber manyi umo mambui God meng kin te ni wute nikin yumbo ur brequ rind kin te nei ritirany ei nei rimbiny rimbinyne. ⁴ Te pugri meme di kau kin yavi ni wute yumbo ur brequ kin te puaq rind kin tuqui segi nganye.

⁵ Pugri bu Kraist ni qi pe nandi kin tende puayi ni God ningg nari,

Nu ni umo mambui mew kin di yumbo isis mew kin te ningg kuari segi, pudi nu nge ghimbi sir kupigh pre. ⁶ Nu umo alta pe wase mande namb kriq ruso kin di yumbo ur brequ puaq gudim ningg umo wase mande nu mew kin te ningg chumbuai guad segi. ⁷ Muq nge kari, “Nge ven kas, God. Nge ven gadi kin te nge nu kuari kin pugrine

puq ken ningg bu gadi. Te lo kin buk pe nge ningg simbe mand ye te ningg bu gadi.”
[Sng 40:6-8]

⁸ Ni wand ye viyo kin te ni nari, “Umo mambui mew kin di yumbo isis nu mew kin, di umo alta pe mande namb kriq ruso kin, di yumbo ur brequ puaq gudim ningg umo wase mande nu mew kin nu te ningg kuari segi, nu mir ren ningg chumbuai guad segi.” Piyi ni mir wase mande God meng kin te ni lo wuri kin tuquine puq men. ⁹ Di otiwo mune nari, “Nge ven kas, God. Nge ven gadi kin te nge nu kuari kin pugrine puq ken ningg bu gadi.” Muq God yabe kin mir te kring nap ruso di Jisas Kraist ningg mir te nateri yabe kin te sunyi ritanyri. ¹⁰ Jisas Kraist ni God nari kin pugrine puq nen ye pugri bu ni nikin ghimbi God neng ire simbene nand ye te ningg beghi God ningg wute yuwon ye ningg pas.

¹¹ Juda kin prist buagi nginy manyi manyi ni yemu nikin prist yembe mand, umo ire tene pripri God meng. Pudi ni umo te wute yumbo ur brequ puaq rindiny kin tuqui segi nganye. ¹² Pudi prist nen wute yumbo ur brequ puaq nindiny ningg nikin ghimbi oyi umo kin pugri God neng ire simbene nand di prene, ni yembe te omone nawo. Pre di newo no God nde si tuan pe nas. ¹³ Tende puayi pu rindi muq God nikin veri te ninde muange tingi nawo mas di nikin nyinge neq wuyo kin sia woju ningg nawo mas ye te ningg ghimbi nawo pu nas. ¹⁴ Te pugri Kraist nikin ghimbi God neng ire simbene nand ye te ningg di God nikin wute yumbo ur brequ puaq nindiny di puq neny ni ningg wute yuwon kin

ningg ris.

¹⁵ Ququ Yuwon Ye mune ren kin ningg beghi simbe nundug. Wand ye viyo kin ni nari, ¹⁶ “Yumbui ni nari ngeri tende dobu di nge wand ven ei ni ane taq bab: Nge nge ningg lo ninde umbo pe kawo ris di ninde nei pe ur gad.” [Jer 31:33]

¹⁷ Di mune nari, “Ni yumbo ur brequ kin wand ninde vise kin te di lo gure ruwo kin yumbo ur te nge mune nei gibiny segi ye.” [Jer 31:34]

¹⁸ Ni lo gure ruwo kin yumbo ur di yumbo ur brequ rind kin wand puaq nand pre, pugri bu yumbo ur brequ puaq nand kin umo mambui God meng kin yumbo ur te mune prene.

God nde tumo ei bodo

¹⁹ Pugri bu mand, muq beghi sunyi quan nganye uny kin tende par po kin ngim ir pu nganye wuse. Yumbo ninge beghi imb ruangu segi. Beghi Jisas ningg yavi pe di wune bab segine sunyi uny kin nganye tende par po ye. ²⁰ Muq ni beghi ngim urupui nuangu. Ngim te pas pas te kin pas ye ngim. Ngim te chongo ngimrawu qungu pu yequ ye te gri ei par po. Kraist nikin ghimbi pe ni ngim te nuangu. ²¹ Muq beghi prist yumbui nganye ni God ningg wute yeng nuany ye te nas. ²² Nikin yavi pe beghi wabe gri kin puqum te ku numbug, te ei muq beghi puqum segi di beghi yabe yumbo ur brequ bad ye te ningg mune nei kumo bab segi pudi umbo pe nei bab beghi muq yuwon pu pas. Di ni wuye suriq kup segi quan nganye yuwon kin tende beghi ghimbi wuye nupung. Pugri bu beghi ninde tumo

ei bodo. Beghi nganyene nganye ei ninde nei budub, umbo yuwonne kuse di wune bab segi ninde tumo bodo. ²³ Beghi wute simbe bidiny pari God ni nari kin yumbo buagi te nganyene puq ren ye, beghi nei te kin ei pat vise gre di nei tevi bab segi. Te pugri God ni wand taq namb kin te nganyene puq nen ye te ningg ei ni nde nei budub gre. ²⁴ Beghi wute Jisas nei rimbig kin aye te nei bibiny di oyi oyi ghav bad te ei wute aye yawo pirany righe di yuwon puany kin te bei bad. ²⁵ Yumbui ni nandi kin ngeri tumo rind pugri bu beghi wute ninge puq ren kin pugri ire pe pikur kin yumbo ur te si pare wayequ. Beghi ire pe pikur di oyi oyi gre pateri kin te quan nganye ei buid pap pap ruso otiwo Yumbui nandi.

²⁶ Te pugri beghi wand nganye kin te buqod di nei bab pre, di beghi nde nei pe beghi nei bab kin beghi yumbo ur brequ bad badne ei pas, te pu di beghi yumbo ur brequ kin wand puaq rundug kin yumbo God beg kin aye mune rise segi. ²⁷ Beghi yumbo ur brequ bad badne tedi beghi ngim aye segi, pudi beghi God ni wute ir nawo ye te di wase quan nganye namb kin God ningg veri brequ rindiny ye te ei wune ane ghimbi puany pu pas. ²⁸ Wuti iri Moses ningg lo nutungu yambu nari di gure nawo, di wute temi o temi ire pu ni lo gure nawo kin te muqond pu muq simbe mand, tedi wute buagi ni yawo mutong segi ye, ni mi nati. ²⁹ Te kin pugrine wuti God ningg wo brequ nindig kin ni mai brequ nganye ei nare ye. Te pugri God ningg wo dobu ni no, di ni ningg yavi God wand urupui taq namb kin te gre weny di wuti te puq weng yuwon nganye nas kin yavi te ningg ni

nari te yumbui segi puq nand, di ni Ququ nikin nei pene wute yuwon nuany kin te wand brequ nindig. ³⁰ Te pugri beghi nei bab God nikinne bu nari, “Ngene wute yumbo ur brequ rind ye te oyi gidiny. Aye segi. Nge ni mai keny ye.” Di God nikinne wand aye nari, “Nge Yumbui, nge ning wute ir kawo ye.” *[Lo 32:35-36]*

³¹ Wuti yumbo ur brequ nand kin ni God nas nas te kin nas ye ninde si pe nondo kin te wune kin yumbo.

³² Asi yumbo nungoqi nde puq ren kin te ei nei wumbiny. Te God ningg ti nungoqi nde ti nase pre dobu di nungoqi mai nganye buagi wuqond. Tende puayi nungoqi gre pu yequ ningg quan nganye buid wap wap pudi nungoqi buid kumo wap ye te ningg si yavi wati segi. ³³ Ngeri ninge puayi wute quan rar ngimi nungoqi wand brequ munduq di mai meuq. Di ninge puayi nungoqi wute wand brequ mindiny di mai meny kin te ghav wundiny ane mai te ware. ³⁴ Te pugri wute taq pu yeru kin te ghav wundiny ane mai te ware. Di ni nungoqi yumbo yumbo mitaquri di nungoqi yumbo segi was ye te ningg yivany ware segi. Te pugri nungoqi nei wamb nungoqi God nari kin yumbo te wateri ye. Yumbo te quan nganye yuwon di rise rise te kin rise ye te wateri ye pugri bu nungoqi chumbuai wand.

³⁵ Te pugri nungoqi gre pu yequ ye te ningg di God oyi quan nganye ei oyi nunduq ye. Pugri bu nungoqi wune wamb wayequ, gre pu yequ ye te ningg ei quan nganye buid wap, si yavi wati wayequ. ³⁶ Nungoqi gre pu ei was, te ei nungoqi

yumbo yumbo God nari kin pugrine puq wen pre, tedi ni yumbo nungoqi neuq puq nand kin te wateri ye. ³⁷ Te pugri wand God ningg wand rise kin buk pe rise kin pugrine,

Big rip segine di wuti te nandi puq nand kin te nandi ye, ni mune ghimbi nawo segi ye. ³⁸ Pudi nge ning wute nge kari kin tuquine puq ren kin te ni nge nde nei rundub ye te ningg di ris ris te kin ris ye. Pudi nikin wuti iri mune nge dob negh, tedi nge ni chumbuai gidig segi. *[Hab 2:3-4]*

³⁹ Pudi beghi wutamu ni nde nei budub di ni nitamu powi yuwon pu pas ye te kin wute ningg pas. Beghi wute ni dob meng di ir mo ye te kin wute ningg pas segi.

11

Wute yabe chuqo God nei rimbig kin

¹ Beghi God nde nei budub kin te beghi nei bab beghi yumbo ghimbi puany kin te nganyene pateri ye, di beghi yumbo buqod segine pudi beghi nei bab yumbo te nganyene puq ren ye.

² Wute yabe kin ni pugri God nei mimbig ye te ningg bu God ni chumbuai nindim kin te bei nand.

³ Beghi God nei bibig ye tende pe beghi nei bab God ni nari di qi nginy tu ane rise. Pugri bu yumbo buqod kin te God ni yumbo yumbo beghi buqod tuqui segi ye tende pe ni yembe nindiny.

⁴ Abel God nei nimbig ye te ningg bu ni mir wase nande God neng kin te yuwon di Kein te segi. Ni God nei nimbig ye te ningg bu God nari

ni wuti God nari kin tuquine puq nen ye. Ni bei nand kin te ni Abel ningg mir te ningg ni chumbuai kin wand nand. Ni God nei nimbig ye tende bu piyi ni nati pre pudi muq ni wand nand nandne. Te pugri ni yumbo ur nand kin yumbo ur te muq wand kin pugri begghi simbe rundug rundugne.

⁵ Enok God nei nimbig ye te ningg bu God ni ghimbi ane neti nowi, te ei ni nati segi. Asine God ni nitanyi no segine, God ni bei nand ni Enok chumbuai nindig ye. Pugri bu God ni nitanyi newo no di ni mune muqoind tuqui segi. ⁶ Wuti God nei nimbig segi, God oyi ni ningg chumbuai nand segine. Te pugri wute God nde rindi kin ni nei rimb God ni nganyene nas di wute ni yumbui nyamb rirang kin te ni oyi nindiny kin yumbo neny ye.

⁷ Noa ni God nei nimbig ye te ningg bu ni God otiwo yumbo ni nuqond segine kin te puq ren ye te ningg wu wand nindig di ninde nei pe ni nei namb kin God ni yumbui di God nari kin pugrine at ire yembe nunduw. Ni God nari kin pugrine at ire yembe nunduw di ni nikin ngam wo ane at pe tende yuwon pu ris. Ni God nei nimbig ye te ningg bu ni wute buagi qi pe kin yumbo ur brequ raqe nindiny. Di Noa ni God nde nei nundub ye te ningg God ni wute aye te puq nindim kin pugrine ni mune puq nindig nari ni wuti tuquine nganye nas ye.

⁸ Abraham ni God nei nimbig ye te ningg bu God ni tiqi nundog qi puch aye pe no ningg nari, di ni God nari kin pugrine nikin qi puch si niraq di qi puch ni nei namb segi kin pe tende no. Qi puch

te otiwo God ni neng puq nand ye tende no. ⁹ Ni God nei nimbig ye te ningg bu ni no di God ni qi neng puq nand ye tende tiqe nipi q nas. Ni tende nas kin ni tiqe aye pe muq nandi kin pugri sel baj pene nas. Aisak di Jekop, te wute God Abraham qi neng puq nand kin te ni mune anene materi yene, ni mune Abraham kin pugrine sel baj pene mas. ¹⁰ Te pugri Abraham ni tiqe te wuse wuse te kin wuse ye te ghimbi nuaw. God tiqe te pughe gri ei yembe nunduw ye te nei namb pre di te kin pugrine yembe nunduw. Ni tiqe te ningg bu rar pu nas.

¹¹ Abraham ni God nei nimbig ye te ningg bu piyi ni gang nganye nase pre di piyi Sara mune kimasi yequ pudi God ni puq neng wo nare kin tuqui. Te pugri ni nari God ni yumbo yumbo puq nen puq nand kin te nganyene ei puq nen ye. Pugri nei namb ye te ningg bu ni wo kiyi nas. ¹² Te piyi ni gang nase nati yamb tumo, pudi ni irine ningg muq ni kuqo nganye buagi nganye tomnji nginy tu wam kin pugri di gherim jiji manyi bad tuqui segi ye te kin pugri ris.

¹³ Wute buagi men God nei mimbig mimbigne di mati. Te nganye ni God yumbo te nem puq nand kin te materi segine mati, pudi ni yumbo te wonjine rise muqond di quan nganye chumbuai mindiny. Di ni raqene simbe mand mari qi ven de ni tiqe aye kin muq mandi pu mas kin pugri, mas nganye segi. ¹⁴ Wute wand pugri kin mand kin te ni bei mand ni qi aye mitaqwi ei qi te ni te. Ni te ningg bu rar pu mas. ¹⁵ Te ni qi asi mas pu di si miraq mandi kin te nei mumbuw segi. Ni qi asi kin te nei mumbuw tedi segine mune mo pre.

¹⁶ Ni qi asi mas pu mandi kin te nei mumbuw segi, pudi ni qi oghi kin nginy tu wam kin te bu meri munduw. Pugri bu ni God nikin God puq mindig kin te ningg God minyuw nati segi. Te pugri God ni mas kin tiqe te yembe nindim pre.

¹⁷⁻¹⁸ God Abraham nde wand taq namb nari, “Aisak nde gri ei nu nuqo buagi nge kari kin te ris.” Pudi God ni Abraham Aisak umo kin pugri ni nati ei God neng ningg tuqui naip. Abraham God nei nimbis ye te ningg bu nikin wo irine nas kin te ni nati God neng ningg ngiq nand. *[Stt 21:12]*

¹⁹ Abraham ni nei namb kin nari Aisak ni nati pudi God ni mati kin mune nindimi mewo kin tuqui ye. Ni pugri nei namb kin te nganyene, Abraham Aisak ni ningg pudi God ni mune segi puq nindig. Di te kin te Aisak nati pre pu di Abraham mune neti nowi kin pugri.

²⁰ Aisak God nei nimbis ye te ningg bu ni Jekop Iso temi ningg God pengu nindig ei ni otiwo mas ye te yuwon nuam.

²¹ Jekop God nei nimbis ye te ningg bu ni nati ningg tumo di ni Josep ningg quayi wo temi te ningg God pengu nindig ei ni yuwon nuam. Di ni nikin botu cheq pe si nare righe gre pu yenu di God yumbui nyamb nirang.

²² Josep God nei nimbis ye te ningg bu ni nati ningg tumo di ni Israel Isip si miraq mo ye te kin wand simbe nand, di otiwo ni ngape mboq pughe sin ei meny ye te kin ningg yeri nindim.

²³ Moses ningg kiyi kumo ni God nei rimbis ye te ningg bu Moses kumo wuri wundi pre dobu di ni suqo riri pu yenu irew teri ire pu. Te pugri ni

ruqond kin wo nen wo aye te kin pugri segi ni quan nganye yuwon nand, di ni king nari ni quayi wo buagi mi mati kin wand te dobu ri viso kin wune rimb segi.

²⁴ Moses God nei nimbig ye te ningg bu ni yumbui no di wute ni king Pero ningg nyumbueg wo ningg wo bag puq rindig yambu nari. ²⁵ Ni nei namb kin ni God ningg wute ane mai miraq kin te yuwon. Ni yumbo ur brequ rise nganye tuqui segi ye te kin puq nen di te ningg chumbuai nand kin te yambu nari. ²⁶ Te pugri ni God oyi ni oyi nindig ye yumbo yuwon ye te ningg ghimbi nawo pu nas ye. Pugri bu ni nei namb ni Kraist ninde nyamb pe minyuw niraq kin te ni wet bidi di yumbo yumbo yuwon ye Isip kin te ane tuqui segi, Kraist nde nyamb pe minyuw niraq kin te quan nganye yumbui. ²⁷ Moses ni God nei nimbig pugri bu ni Isip si niraq di aye pe no di king ni umbo ker nuang pudi ni te ningg wune namb segi. Wute rar pe God muqoind tuqui segi ye, pudi Moses ni gre pu yenu ye te ni God nuqoind pre kin pugri. ²⁸ Ni God nei nimbig ye tende bu ni God Israel mingg wo rar nuqond mas kin te ningg nari sipsip mambui di ni yavi dodu pe nyang mamb. Te ei angelo quayi wo kiseyu ni mati kin te nandi di Israel mingg quayi wo kiseyu ni mati segi.

²⁹ Israel ni God nei mimbig ye te ningg bu ni gherim te Gherim Ambo puq mindiny ye te gure mawo opu gri mo mewo. Ni gherim te gure mawo kin qi gre kin pene pugri opu gri mo mewo. Isip ni mune pugrine mo mewo ningg pudi gherim ni buag wure di mati.

³⁰ Israel God nei mimbis ye te ningg bu nginy 7-pela pu ni Jeriko tiqe yumbui miraq meq wughe di Jeriko tiqe yumbui kin imb bir ir wi.

³¹ Ngimne nyumbueg Rahab ni God nei wumbis ye te ningg bu ni wute mo Jeriko suqo grine mudoq pre ei mune mandi kin te wutemi ninde baj pe suqo wure. Pugri bu wute Israel kin ni wute God ningg wand rutungu segi kin te mambui riti pudi ni mumbueq segi.

³² Muq di nge yumbo aye pughe kin ningg ei simbe gad? Nge Gideon, Barak, Samson, Jepta, Devit, Samuel di propet mingg wand gad kin ngeri tuqui segi. ³³ Wute men God nei mimbis ye tende pe ni qi puch aye pe mo mege di wute men ne nganye mand ni mi mati. Ni wute buagi nikin yumbo ur ane tuquine oyi mindim. Ni yumbo puq men kin te God nari kin tuquine puq men pugri bu God ni yuwon nuam puq nand kin te yuwon nuam. Wute te laion mim tuq mimbiny, ³⁴ di wase nyungu yumbui awu maind, di wute ni mame bidi do bui pe mi mati ye te mingg wu mase mo. Ni asi buid map segi ye pudi muq oyi rire ritinde ni gre oyi quan materi. Ni yeng pe quan nganye gre mand di nine nganye mand qi puch aye kin ami te mi mati. ³⁵ Nyumbueg God nei rimbis ye tende pe nikin wute riti pre kin te mune ninde rindi.

Ninge ni taq pu yeru kin te ni God nei rimbis kin nei te si rire ei ni si mare ruso yuwon pu ris ningg pudi ni yambu riri bu ni taq mamb pu yeru yuqo meny meny di mambui riti. Te pugri, ni riti pu ei otiwo mune res riwo di yuwon pu ris ye te ningg riri. ³⁶ Wute God nei rimbis ye

ninge pere mindiny, yas muany, di ninge mitari mo taq mamb di sen pe si taq mimbiny pu yeru. ³⁷ Di ni wet pe mambui mambui di riti, di ninge so pe pend mawo puayi teri, di ninge mame bidi dobui pe mambui riti. Ni chongo rire righe kin te ni sipsip chongo rire righe di meme chongo rire righe di nyinge rire ruso rindi. Ni yumbo yumbo segi, ni unje map mai isis meny, di yumbo ur brequ bei mindiny. ³⁸ Ni wute aye kin muq wu rise rindi suqo pu ris kin pugri rir ir qi wute segi ye pe tende ruso, di char iyu pe riwo ruso, wet gawo rir ruso di qi gawo pe rir ruso. Wute qi wen kin ni quan nganye yumbo ur brequ rind ye pugri bu wute te ni ane ris kin tuqui segi.

³⁹ Wute God nei rimbig ye ren ni God nde nei rundub ye te ningg God ni bei nand ni wute ren chumbuai mindiny. Pudi ni oyi mindiny puq nand kin yumbo te riteri segine. ⁴⁰ Te pugri God ni nei namb kin ni yumbo quan nganye oghi kin pe ei oyi mindiny kin te ni beghi puq nengu ni nde rar pe yuwon pas kin tende puayine di ni mune puq neny yuwon nganye ris.

12

God nikin wo buraqi nireny ye

¹ Wute God nei rimbig kin asi ris ye te nganye buagi nganye beghi rundomu rundomu yeru. Pugri bu beghi mune yumbo buagi beghi imb ruangu kin te kring pap ruso. Di yumbo ur brequ beghi nde quan nganye gre rind kin te si pare, di God beghi ngim nupung wuso pu wuse ye tende ei nyinge pare ningg buid pap. ² Jisas, wuti beghi

God nei bibig kin puate di ni beghi nei te puq nengu yumbui rise ye, beghi rar ninde ei budub. Ni kruse pe nati ye te ningg wune namb di yambu nari segi. Ni otiwo chumbuai nand kin chumbuai te ni ghimbi ruang pu rise kin te nei nimbiny di kruse pe nati kin minyuw te nei nimbiny segi. Di muq ni God ningg sia king pe si tuan pe opu nas. ³ Wute yumbo ur brequ mand kin ni quan nganye yambu mireng di mai meng kin te nei wumbiny. Te ei nungoqi nei wamb di nikin pugri si yavi wati di God nei wumbig kin nei te si ware segi.

⁴ Nungoqi wute yumbo ur brequ mand kin mai meuq kin te puaq wand ningg buid wap wap pudi te kin ningg wati segine. ⁵ Di God nungoqi nikin wo kin pugri umbo neuq kughe kin wand neuq kin te nei gheri wupiny pre bu? Ni nari, Nge wo, Yumbui nu unje kuap kin te bei new ningg mai new kin te nu yambu ghari wayequ. Di ni nu unje kuap kin te bei new ningg ker nuaw kin te ningg nu ni nei gubig kin nei te si ghare wayequ. ⁶ Te pugri pripri Yumbui ni wute buagi ni yawo nirany righe kin unje rip kin te bei neny ningg bu mai neny ye. Di wute buagi ni wo puq nindiny kin te ni unje rip tedi teti nawo ningg yembe neny. *[Snd 3:11-12]*

⁷ Nungoqi mai pughe ware, te nungoqi te ningg kring wo wayequ, nungoqi nei wamb kin God nungoqi nuyi kin pugri nungoqi unje wap kin te bei neuq ningg bu mai neuq, pugri ei nei wamb. Te pugri wo buagi nikin kiyi ni buraqi mireny ye. ⁸ God nikin wo buagi te buraqi nireny ye. Nungoqi unje wap pu muq God nikin wo aye te

mai neny kin pugri mai neuq segi, te nungoqi ni ningg wo nganye segi, nungoqi mingi puayi wo kin pugri. ⁹ Te ire di aye ren mune neine wumbiny. Beghi qi pe kin wuyi ni beghi buraqi mirengu, di te ningg beghi nei bab ni yumbui. Beghi qi pe kin wuyi nde nambu pas kin te yuwon, pudi beghi ququ kin wuyi nde nambu pas kin te quan nganye yuwon. Beghi puq pen tedi pas pas te kin pas ye. ¹⁰ Beghi qi pe kin wuyi ni beghi buraqi mirengu ningg mai mengu kin te rise nganye tuqui segi. Di ni muqond pughe puayi beghi mai mengu kin tuqui ei mai mengu. Pudi God ni beghi mai nengu kin te ni beghi yuwon pu pas ye te ningg bu puq nengu. Te ei beghi ni kin pugrine yuwon nganye pas. ¹¹ God beghi unje pap kin te bei nengu ningg mai nengu ye tende puayi beghi chumbuai bad segi, yivany pare. Pudi tende dobu beghi nei pateri, di te ningg beghi ni nari kin pugrine tuquine pas, di beghi umbo yuwon gud.

¹² Pugri bu nungoqi si riti kin te wundiri riwo di nungoqi sungomyu buid rip segi kin te teti wawo.

¹³ Nungoqi ngim gi wuti kin te ninggne ei nyinge ware, te ei nungoqi nyinge brequ rise kin te mune brequ rise segi yuwon kin tuqui. *[Snd 4:26]*

God wand putungu yambu pari kin wu wand

¹⁴ Wute buagi aye te ningg umbo yuwon gud te ningg ei quan nganye buid wap, di God nde rar pe yuwon nganye was ye te ningg ei quan nganye buid wap. Te pugri wuti iri yuwon nganye nas segi ni Yumbui nuqoind tuqui segi. ¹⁵ Nungoqi yeng wawo yuwon eti wuti iri God nikin nde nei

pene wute yuwon nuany kin te si nare, di nyumo yi brequ riya kin pugri mai yembe nindiny di wute nganye buagi nei yuwon ye unje nipiny.

¹⁶ Nungoqi yeng wawo yuwon, eti nungoqi kin iri ni nyumbueg ane segi segi wand kin yumbo ur brequ nand. Di eti nungoqi kin iri Iso kin pugri, ni kiseyu nas bu kiseyu kin yumbo nateri yamb rise kin te mir woju irene ningg ni oyi ni yumbo te ni kiqam neng. Eti nungoqi kin iri ni ni kin pugri God ningg yumbo yuwon ye te nei nimbiny segi.

¹⁷ Te pugri nungoqi nei wamb tende dobu di ni nei nare nitinde ei kiseyu ningg wand yuwon ye kiyi ningg te mune nateri ningg nari pudi tuqui segi, ni kiyi segi puq nindig. Piyi ni ngam giji ritiri ri, kiyi ningg wand yuwon ye te mune nateri ningg buid nap, pudi tuqui segi.

¹⁸ Nungoqi wute Israel kin rand pe rindi di yumbo rutungu di ruqond kin pugri wandi segi. Ni rand pe tende rindi wase nyungu, bur ir kui, wuye burpoq di nyumurighi yeng ruqond, ¹⁹ di biugel quan kumo wuri kin te rutungu, di God wand nand kin gibe koq rutungu. Ni wuti wand nand kin gibe koq rutungu wune rimb di riri ni mune wand nand rutungu yambu riri. ²⁰ Te pugri ni wand te ritevi yambu riri. Wand taq ven: Piyi wute o umo rand pe tende rundo te ni wet pe mambui mambui di riti. *[Kis 19:12-13]*

²¹ Moses wute buagi ane yumbo pugri kin rand pe tende ruqond di wune rimb di Moses nari, “Nge wune ningg buyaq gad.” *[Lo 9:19]*

²² Pudi muq nungoqi rand Saion, God nas nas te kin nas ye ni ningg tiqe pe wandi pre. Te wam kin Jerusalem, angelo nganye buagi nganye mikur

chumbuai chumbuai mas kin tiqe pe wandi. ²³ Nungoqi wute Jisas nei rimbig kin te nikin wo kiseyu kin pugri ni nyamb wam ur mindiny pu rise ye chumbuai ane rikur pu ris ye tende wandi. Nungoqi God wute buagi ir nawo ye ninde wandi, di wute God nari kin tuquine nganye puq men ye di God puq nem quan nganye yuwon mas ye ni mingg ququ nde wandi. ²⁴ Nungoqi Jisas wuti God wand urupui taq namb ye te kin mingi wuti ni nde wandi, di ni yavi beghi nde pura q nundug kin tende wandi. Abel ningg yavi tende God ni wute mai neny, pudi Jisas ningg yavi ni yuwon nganye, yavi tende pe God wute wand puaq nindiny.

²⁵ Nungoqi yeng wawo yuwon, eti nungoqi wuti wam pu wand nand kin ni wand te wutungu yambu wari. Te pugri wute God ningg wu wand qi pe ven nde mutungu yambu mari kin wute te ni wu mase mo kin tuqui segi. Ni wu mase mo tuqui segi, pugri bu muq beghi mune God wam pu wu wand nundug kin te dob beg, tedi beghi oyi quan nganye tuqui segi. ²⁶ Tende puayi ni wand nand ye te ningg qi anene tit wup. Pudi muq ni wand taq namb pre. Ni nari, “Nge munene tit kipi q ye. Pudi muq nge qine tit kipi q segi, nge qi di yumbo yumbo nginy tu wam yeru kin anene tit kap ye.” *[Hag 2:6]*

²⁷ Wand puch “munene” ven bei vind yumbo yumbo ni yembe nindiny kin gre rind segi, tit rip kin te ni kring nap ruso ye. Te ei yumbo tit rip segi kin tene rise.

²⁸ Beghi sunyi ni nde si nambu rise bu tit rip tuqui segi ye tende pateri, pugri bu beghi te ningg ei ni quan nganye chumbuai bidig. Beghi God

chumbuai ane yumbo ur pughe gri pe ni yumbui nyamb birag ei ni chumbuai nand ye yumbo ur te kin pe ni yumbui nyamb birag. Beghi ni wune bibig, di ni nde nambu ei pas di ni nyamb bidivi viyo. ²⁹ Te pugri beghi God ni wase yumbui yumbo yumbo buagi rinde namb omo ye te kin pugri. *[Lo 4:24]*

13

God chumbuai nundug kin yumbo ur

¹ Nungoqi wute aye Jisas nei rimbic ye yawo wurany righe kin te si ware wayequ. ² Wute tiqe aye kin mandi ye watemi nungoqi nde baj pe wawo mas kin yumbo ur te si ware wayequ. Te pugri wute ninge pugri puq men men di ni nei mamb segine angelo oyi matemi ninde baj pe mawo mas. ³ Wute taq pu yemu kin te nei wumbim di ghav wundim. Nungoqi nonne ni kin pugrine taq pu yequ di pughe gri was kin te nei wumbiny. Nungoqi nei pugri ei rise di ni ghav wundiny. Wute mai mare mare mas kin te nungoqi ni ane mai ware ware was ye te kin pugri ei nei wamb.

⁴ Wute buagi pugri ei nei rimb, quayi nyumbueg ngam rusu kin te quan nganye yumbui. Ngaim ngam ni yeng ruwo yuwon, eti ni wute aye ane wand di ngaim ngam kin te unje rip. Te pugri quayi nyumbueg segi segi wand kin te di wute ngam kin wute aye ngam o ngaim wand rem kin wute te God ni yembe neny ye. ⁵ Nungoqi nei pe wet bidi quan nganye yawo wuraw righe di nei te kin nungoqi imb ruauq kin te wayequ. Nungoqi

yumbo pughe kin rise te pre. Te pugri God ni pugri puq nand nari, “Nge nu si keru ghas tuqui segi, nge nu si keru yumbo segi ghas segi ye.” *[Lo 31:6]*

⁶ Pugri bu beghi gre pu yembu di pari, “Yumbui wuti nge ghav nindigh kin, bu nge wune gab segi ye, wute nge pughe ei megh?” *[Sng 118:6]*

⁷ Nungoqi non wute nyamb ye asi God ningg wand simbe munduq ye te nei wumbim. Ni pughe gri mas kin te nei wumbiny di ni God nei mimbig ye yumbo ur pughe gri bei mand ye te kin pugrine ei nungoqi mune puq wen. ⁸ Jisas Kraist ni nas kin tene nas. Ni asi nas kin pugrine muq nas di te kin pugrine ei nas nas te kin nas.

⁹ Wand aye aye wutungu di wand te nungoqi puq reuq di nungoqi ngim nganye si wuraq wayequ. God nikin nde nei pene beghi yuwon nuangu kin tende pe ei beghi umbo gre peny. Beghi mir yuwon kinne pe kin lo nei bibiny di tende pe beghi umbo gre peny wayequ, te pugri asi wute mir kin lo nei mimbiny kin te ni ghav rindim segi.

¹⁰ Beghi alta ire yequ di prist sel baj pe yembe mand ye ni alta tende umo cham ren materi me tuqui segi. Umo cham wen kin te beghi nyamb yumbui beg kin te. ¹¹ Juda kin prist mingg yumbui ni yumbui ni ber ire ire umo yavi nare sunyi quan nganye uny kin tende nar no ei wute yumbo ur brequ rind ye te ningg God neng. Pudi umo yavi nateri ye te kin umo nganye te tiqe imb dabo sange mande namb. ¹² Pugri bu Jisas mune pugrine tiqe imb dabo sange nati ei nikin yavi pe nikin wute yumbo ur brequ puaq nindiny, di

puq neny ei ni God nde rar pe yuwon nganye ris. ¹³ Pugri bu beghi mune ni nde tiqe dabo sange te bodo di ni minyuw niraq kin te beghi mune piraq. ¹⁴ Te pugri qi pe ven nde tiqe wuse wuse te kin wuse ye ire wuse segi, pudi beghi tiqe wuse wuse te kin wuse ye te ningg bu rar pu pas. ¹⁵ Pugri bu muq beghi Jisas nde gri God nyamb bidivi viyo, di yumbo ur te kin ei umo kin pugri God beg. Te beghi bon mim pe ni nyamb bidivi viyo kin te mir kin pugri beg. ¹⁶ Wute aye sabi wundiny di oyi oyi ghav wand ye yumbo ur te ei nei gheri wupiny wayequ. Te pugri yumbo ur ren kin oyi umo kin pugri God beg kin te ni mir te ningg chumbuai nand.

¹⁷ Nungoqi wute ye mawo kin ni wand wutungu di ninde nambune ei was. Te pugri ni mas yawotuan segi, ni priprine nungoqi yeng muauq muauq. Di otiwo ni pughe gri nungoqi yeng muauq kin te God simbe mindig ye. Pugri bu nungoqi ni mingg wand wutungu, tedi ni chumbuai ane yembe mand. Nungoqi ni wand wutungu segi di ni umbo yuqo mati di umbo yuqo ane yembe mand, tedi ni yembe te nungoqi ghav runduq tuqui segi.

¹⁸ Nungoqi Yumbui pengu wundig ei ni beghi ghav nundug. Beghi nei bab God nde rar pe beghi unje pap kin wand ire vise segi, beghi umbo yuwon pu kuse. Te pugri pripri beghi te kin pugrine yumbo yumbo buagi tuquine ei puq pen pen pas yawo guregu. ¹⁹ Di nge nungoqi pengu buid nganye kupuq, te pugri nungoqi Yumbui pengu wundig wundig ei ni nge tiqi nundogh nungoqi nde brequne mune godo.

²⁰ God beghi puq nengu beghi umbo yuwon gud ye ni beghi Yumbui Jisas sipsip yeng nuany kin yumbui nganye te ngamo pe pu nindingi newo pre. Te Jisas nikin yavi pe God wand urupui taq namb di vise vise te kin vise ye te gre neny. Yavi tende pe ni Jisas mune nindingi newo. ²¹ Nge God pengu gidig ei ni nungoqi yumbo yuwon ye neuq ei nungoqi ni nari kin pugrine puq wen, di ni Jisas Kraist nde nyamb pe beghi buagi ane puq nengu di yumbo ur ni chumbuai nand kin tene pateri. Di God ningg nyambne bidivi viyo viyo ruso ruso otiwo. Te nganye.

²² Nge mand, nge wand nyumo raqe pe rise kin ren nungoqi gre keuq ye wand di nyumo raqe dobui nganye segi. Pugri bu nge nungoqi pengu guduq nungoqi waghine ange waq wand ren wufungu.

²³ Nge nungoqi simbe guduq beghi mand Timoti taq pu yenu kin te yabe si meri neyi ni pre. Muq ni brequne nandi ven ni neyi, tedi nge ni temune bodo nungoqi budoqu.

²⁴ Nungoqi beghi chumbuai kin wand te God ningg wute buagi di nungoqi wute ye mawo kin te wem. Wute qi puch Itali pu mandi kin nungoqi chumbuai kin wand meuq.

²⁵ Nge God pengu gidig ei ni nikin nei pene wute yuwon nuany kin te nungoqi nde rise.

Yumbui Ningg Wand Yuwon Ye
The New Testament in the Kamasau Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kamasau long Niugini
Copyright © 1998 Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kamasau

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
e0dafa22-e762-5b4f-a4e5-701a95f80e02